

John Henry Newman

Newman, 1867

H. John Henry Newman

(1801-1890)

De pauselijke onfeilbaarheid

(1868-1875)

De teloorgang van de pauselijke staten.

- in 1800 had Frankrijk (Napoleon)
 - ▶ grote stukken van Europa, incl. Italië veroverd.
 - ▶ Oostenrijk verslagen (Marengo 14 juni 1800), waardoor hij het in Italië voor het zeggen had
 - ▶ werd op 14 maart na 3,5 maand conclaaf Pius VII (1800-1823) paus
 - ▶ Napoleon zag in dat hij in de woelige tijd na de revolutie niet zonder de Kerk kon
- op 15 juli 1801 sloot Napoleon een concordaat met de H. Stoel.
 - ▶ hij zette paus en Kerk voortdurend onder druk
 - ▶ de paus
 - werd uitgenodigd voor de keizerskroning op 2 december 1804 in de Notre Dame van Parijs
 - Napoleon kroonde vervolgens zichzelf.
 - werd gevangen gezet in Fontainebleau
 - ▶ Napoleon werd in 1813 verslagen en trad op 11 april 1814 af.
 - ▶ op 24 mei 1814 keerde de paus onder gejuich in Rome terug.
 - de pauselijke staten waren hersteld.
 - ▶ tijdens Napoleons terugkeer van Elba moest de paus korte tijd vluchten naar Genua.
- bij het congres van Wenen in 1815 werden de pauselijke staten vrijwel in hun geheel hersteld.

Onfeilbaarheid

De teloorgang van de pauselijke staten (2)

- de pausen verzetten zich tegen de hereniging van Italië, waardoor zij aan populariteit verloren
- Pius IX (1846-78)
 - ▶ zijn eerste minister de Rossi werd bij de opening van het nieuwe parlement vermoord (15 november 1848)
 - ▶ de paus werd belaagd in het Quirinaal
 - ▶ vluchtte op 24 november 1848 naar Gaeta (Napolitaanse gebied)
- in 1849 veroverde Giuseppe Garibaldi (1807-82) een eerste keer Rome
 - ▶ hij riep een Romeinse Republiek (onder E. Mazzini) uit op 9 feb. 1849
 - ▶ in juli 1849 werd hij na zware strijd door de Fransen verdreven
- in april 1850 keerde Pius IX met de steun van de Europese mogendheden terug

De eenmaking van Italië

Il risorgimento

De teloorgang van de pauselijke staten.

■ Pius IX

- ▶ had bij zijn aantreden in 1846 de pauselijke staten behoorlijk gemoderniseerd
- ▶ na 1848 was hij allergisch voor elke vernieuwing
- ▶ van 1849-1870 lag er een Frans garnizoen ter bescherming van de paus

■ in het **noorden** werd een deel van zijn rijk door Oostenrijk bezet tot 1859

- ▶ het onafhankelijke Piëmonte-Sardinië zou de hereniging leiden o.l.v. Victor Emmanuel II (1849-78).
 - onder eerste minister Cavour (1852-61) begon in 1865 (na de Krimoorlog) de eenwording.

■ in het **zuiden** begon in 1860 de verovering door Garibaldi

- ▶ de pauselijke staten werden aangevallen en geleidelijk aan veroverd
- ▶ Victor Emmanuel, eerder zijn bondgenoot, versloeg Garibaldi in 1862 bij Aspromonte, waarmee de eenheid van Italië (behalve Rome en Venetië) een feit was
- ▶ enkel Rome bleef aan de paus onder bescherming van Napoleon III
- ▶ Rome werd in september 1870 veroverd en ingelijfd bij Italië
 - door de Frans-Pruisische oorlog werden de Franse troepen verplaatst naar de Duits-Franse grens

Onfeilbaarheid

Nogmaals het ultramontanisme (Frankrijk). Terugblik.

- in Frankrijk ontstond na het herstel van de monarchie (Lodewijk XVIII, 1815) het **ultramontanisme**:
 - ▶ streefde naar centralisatie van de Kerk
 - tegen het gallicanisme
 - o.i.v. restauratie-theorieën o.l.v. de La Mennais (na 1834: Lamennais) en de Maistre
 - ▶ benadrukte de vrijheid en onafhankelijkheid van de Kerk
 - ▶ zag de paus als de garantie tegen iedere vorm van despotisme

- Lamennais koppelde later zijn ultramontaanse aan liberale en democratische opvattingen.
 - ▶ het tijdschrift *L'Avenir* werd vanaf 1830 de spreekbuis
 - ▶ dit werd prompt veroordeeld in 1830 in Rome
 - ▶ in 1832 herhaald door paus Gregorius XVI in de encycliek “*Mirari Vos*”

Pius IX

Onfeilbaarheid

Nogmaals het ultramontanisme

■ het ultramontanisme:

- ▶ vond aanhang bij de seculiere clerus
 - door de Franse organische artikelen van 1802 overgeleverd was aan de willekeur van de bisschoppen
- ▶ spreekbuis: *L'Univers* o.l.v. Louis Veuillot (vanaf 1843)
- ▶ na dat Napoleon III in 1852 aan de macht kwam, wilde Veuillot een dogmaverklaring over de pauselijke onfeilbaarheid
 - onfeilbaarheid was voor hem een absoluut en politiek beginsel

■ de liberale katholieken:

- ▶ reactie op het ultramontanisme o.l.v. bisschop Dupanloup en Montalembert
- ▶ maakten onderscheid tussen de dogmatische en de politieke autoriteit van de paus
- ▶ hun spreekbuis: *Le Correspondant*

Onfeilbaarheid

Nogmaals het ultramontanisme.

- **het neo-gallicanisme:**

- ▶ consequente en democratisch liberalen o.l.v. bisschop Maret,
- ▶ wezen de ideeën van beide groepen af
- ▶ hielden dat dogma's door bisschoppen op democratische wijze beslist moeten worden

- zo zijn er drie grote groepen in Frankrijk:

- ▶ ultramontanen
- ▶ liberale katholieken
- ▶ (neo-)gallicanen

Onfeilbaarheid

Het ultramontanisme in Duitsland

- ook hier genoot het ultramontanisme bijval:
 - ▶ als reactie op het febronianistisch en jozefistisch streven naar een nationale kerk en een nationaal episcopalisme had men steeds meer aandacht voor de stoel van Petrus
 - ▶ een markerend punt was het concordaat met Oostenrijk in 1855 (tegen het jozefisme)
- aan de vooravond van het concilie was er een gespannen en geladen sfeer in Europa tussen de **politieke liberalen** en de **(neo-)ultramontanisten**, die het dogma van de onfeilbaarheid nastreefden
 - ▶ deze spanning zou later nog een staart krijgen in de Duitse *Kulturkampf* van 1872-87

Onfeilbaarheid

Het Duitse ultramontanisme

■ leiders:

- ▶ bisschop Ignace von Senestry (Regensburg)
- ▶ meer gematigde houding: bisschop Wilhelm Emmanuel von Ketteler (Mainz)

■ als reactie op het beroemde artikel “Franse Correspondentie” van 6 februari 1869 in *La Civiltà Cattolica*, waarin gepleit werd voor een dogmaverklaring door acclamatie schreef I. Döllinger 5 artikelen in de *Augsbürger Allgemeiner Zeitung* van 10-15 maart 1869 onder het pseudoniem Janus

■ de spanning werd zo hoog dat de Duitse bisschoppenconferentie in 1869 te Fulda een dogmaverklaring voor inopportuun hield

Onfeilbaarheid

Ultramontanisme in Italië

- ook hier gingen de **politieke** en **religieuze** restauratie hand in hand
- zo ontstond er ook een sterke stroming van het ultramontanisme aan deze zijde van de Alpen
 - ▶ m.n. de conservatieven voelden veel voor een herstel van de oude privilegiën en rechten en waren voor een absolutistische paus

Onfeilbaarheid

Het ultramontanisme in Italië

- (terugblik) het pauselijk aanzien was (vóór Pius IX) door de concordaten onder Pius VII (1800-23) in aanzien gestegen:
 - ▶ m.n. door de inzet van staatssecretaris Consalvi
 - ▶ in alle concordaten werd de paus erkend als staande boven de bisschoppen en het staatsgezag inzake kerkelijke aangelegenheden
 - ▶ veel Italiaanse theologen mengden zich in de strijd tegen het Franse gallicanisme en jansenisme, het Oostenrijks febronianisme en jozefisme en het Toscaanse gallicanisme om de pauselijke onfeilbaarheid veilig te stellen
 - ▶ belangrijke theoloog is de Kamualdenzer Mauro Cappellari, later paus Gregorius XVI (1831-46):
 - reeds vóór de La Mennais en de Maistre schreef hij *Il trionfo della S. Sede e della Chiesa* (1799) gewijd aan het bewijs van de pauselijke onfeilbaarheid
 - hij breidde de weg voor Pius IX door een grote activiteit van het leerambt (16 encyclieken)
 - hij was “Ancien Régime” en hield vast aan de eis voor politieke macht voor het pausschap

Onfeilbaarheid

Nogmaals het ultramontanisme.

- vlak vóór het concilie was *La Civiltà Cattolica* van de Jezuieten de spreekbuis van degenen die vóór een dogmaverklaring waren.
- in **Engeland** was het William G. Ward met zijn extreme ideeën:
 - ▶ voor hem was zowat alles wat de paus zei of dacht een onfeilbare uitspraak
 - ▶ verspreid door de *Dublin Review*
 - ▶ aartsbisschop Manning stond qua denken vrij dicht bij Ward
 - ▶ zijn felste en invloedrijkste tegenstander was Lord Acton, een liberale katholiek
 - Acton werd tijdens het concilie een invloedrijke figuur van de minderheid.
- de extreme posities joegen overal de politieke leiders de stuipen op het lijf.
 - ▶ in 1864 nam paus Pius IX (1847-78) stelling tegen tendensen om de Kerk aan bepaalde moderne ideeën te onderwerpen in
 - de encycliek *Quanta Cura* en de *Syllabus Errorum*
 - ▶ door de *Syllabus* werden een eventuele dogmaverklaring van de pauselijke onfeilbaarheid en m.n. de **uitgebreidheid** ervan hete hangijzers.

Onfeilbaarheid

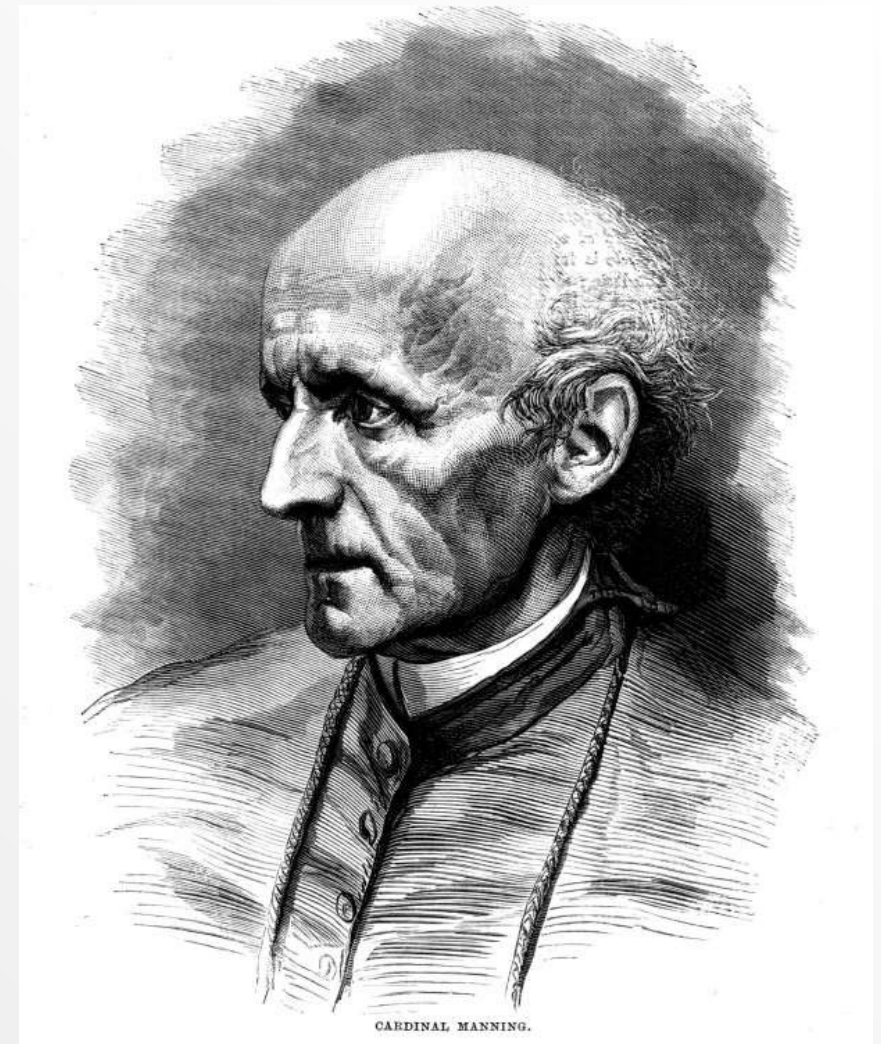
Nogmaals het ultramontanisme.

- vanaf 1860 was de ultramontanistische partij door de steun van Pius IX gegroeid
 - ▶ hij steunde het streven van de meerderheid van de Europese katholieken
 - ▶ hij was ervan overtuigd dat zijn tijd met een explosie van allerlei denkstromingen een krachtige Kerk met een duidelijke leer vereiste en dat daarom de dogmaverklaring van de pauselijke onfeilbaarheid nodig was
- Newman gaf reeds in de *Apologia* (1864) in zijn “*General Answer to Dr. Kingley*” een uitgebreide uiteenzetting van zijn visie op de onfeilbaarheid

Het concilie

Mannings drijven.

- op 29 juni 1868 werd door Paus Pius IX (1846-1878) een concilie opgeroepen voor 1869:
Vaticanum I.
- ▶ vlak na de eerste aankondiging van het concilie, op 26 juni 1867, deden Manning en von Senestry op de vooravond (28 juni) van het 18de eeuwfeest van de dood van de apostelen Petrus en Paulus de eed, dat ze niet zouden rusten voor het dogma van de pauselijke onfeilbaarheid er zou zijn.

Het concilie

Mannings drijven.

- 1867-1870 werden jaren van controverse rond de pauselijke onfeilbaarheid
- Manning ontplooië een grote activiteit ten bate van de dogmaverklaring
 - ▶ met name in zijn pastorale brieven verdedigde hij de opportuniteit van de definitie en gaf hij een theologische fundering ervan
 - 1867 “*The Centenary of St. Peter*”
 - 1869 “*The oecumenical Council and the Infallibility of the Roman Pontiff*”

Het concilie

Mannings drijven.

- Manning genoot de steun van de extreme W.G. Ward
 - ▶ *Wards beroemde uitspraak in de Dublin Review:*
 - “*I should like a new papal bull every morning with my Times at breakfast*”.
 - ▶ **Manning hield de dogmaverklaring voor noodzakelijk**
 - in zijn toespraak tot het concilie van 25 mei 1870 stelde hij:
 - “De onfeilbaarheid van de paus is katholieke geloofsleer van goddelijk geloof; iedereen is nu reeds verplicht dit te houden; het in vraag stellen hiervan is op zijn minst materiële heresie, want het is niet een vrije theologische mening maar een leer die in de goddelijke openbaring bevat ligt”.
 - ▶ **zijn streven werd gedragen door een ernstige bezorgdheid voor de Kerk**
 - hij dulde geen tegenstand
 - omdat hij overtuigd was van de leer op basis van de Schrift en de getuigenissen van de traditie en van de noodzaak van die definitie
 - ▶ hij hield hij de *tijdelijke macht* van de paus als onderdeel van het geloof en geloofde hij in het recht van de paus om koningen af te zetten

Het concilie

Newmans zorg (1)

- Newman was niet tegen een definitie van de pauselijke onfeilbaarheid. Hij
 - ▶ geloofde er rotsvast in vanaf zijn bekering.
 - ▶ verzette zich tegen de extreme visie van de ultramontanen.
 - ▶ vroeg zich af of een dogmaverklaring wel opportuun was
 - ▶ vreesde dat men verplicht zou worden te geloven
 - in de noodzakelijkheid van de pauselijke tijdelijke macht
 - of in de *Syllabus* als onfeilbaar leerstuk.
- door zijn unieke positie raakte Newman tussen twee fronten;
 - ▶ de **ultramontanisten** met een te uitgebreide en weinig genuanceerde visie
 - ▶ de **liberale en lauwe katholieken**, die wegens uiteenlopende redenen (intellectuele, historische en politieke) tegen de definitie waren
- Newman was voorzichtig en wilde de gemoederen niet onnodig nog meer beroeren door zijn mening wereldkundig te maken

Het concilie

Newmans zorg (2)

- Newman beperkte zich tot de controverse in Engeland
- hij deed m.n. twee dingen, één in 1867 en één in 1868
 - ▶ hij wilde in 1866 schrijven over de pauselijke onfeilbaarheid maar deed het niet
 - ▶ hij steunde zijn medebroeder Ignace Ryder
 - deze schreef in april 1867 een pamflet tegen Ward,
 - verdedigde de vrijheid van geloof over die punten die (nog) niet gedefinieerd waren
 - stelde dat een nieuw dogma door de theologen, als groep, geïnterpreteerd dient te worden in de context van de hele katholieke theologie.
 - het was Ryders eigen werk
 - het werd buiten het oratorium echter gezien als de positie van Newman.
 - het pamflet wilde vooral tonen dat er naast Wards visie ook andere orthodoxe visies op de onfeilbaarheid bestonden.
 - er ontstond een heel debat hierover in de *Tablet* (tot 1868)

Het concilie

Newmans zorg (3)

- ook **Peter le Page Renouf** (egyptoloog) werd door Newman gesteund:
 - ▶ deze consulteerde hem in oktober 1867 over de wenselijkheid van een pamflet over de zogenaamde Honorius-kwestie
 - paus Honorius I (625-638) werd veroordeeld door het Oecum. Concilie van Constantinopel (680)
 - de vraag is of er een *ex cathedra*-uitspraak van Honorius in het geding is.
 - ▶ gepubliceerd in 1868 als *The Condemnation of Pope Honorius*.
 - ▶ Newman wilde dat alle aspecten belicht werden en m.n. dat alle voorwaarden/condities van de pauselijke onfeilbaarheid bekeken werden.
- Newman steunde deze initiatieven uit bezorgdheid:
 - ▶ hij vreesde voor onnodige moeilijkheden bij de uitleg van het dogma en bij de geloofsverdediging
 - ▶ hij vreesde dat in de overspannen sfeer van het moment de devotie van een extreme groep, de ultramontanisten, zou worden aangenomen
 - ▶ hij voorzag een lange controverse over dit onderwerp
- Newman zag een paar kansen voor het concilie:
 - ▶ vooruitgang in de vereniging met de Oosters orthodoxen en de Anglo-katholieken

Consultor.

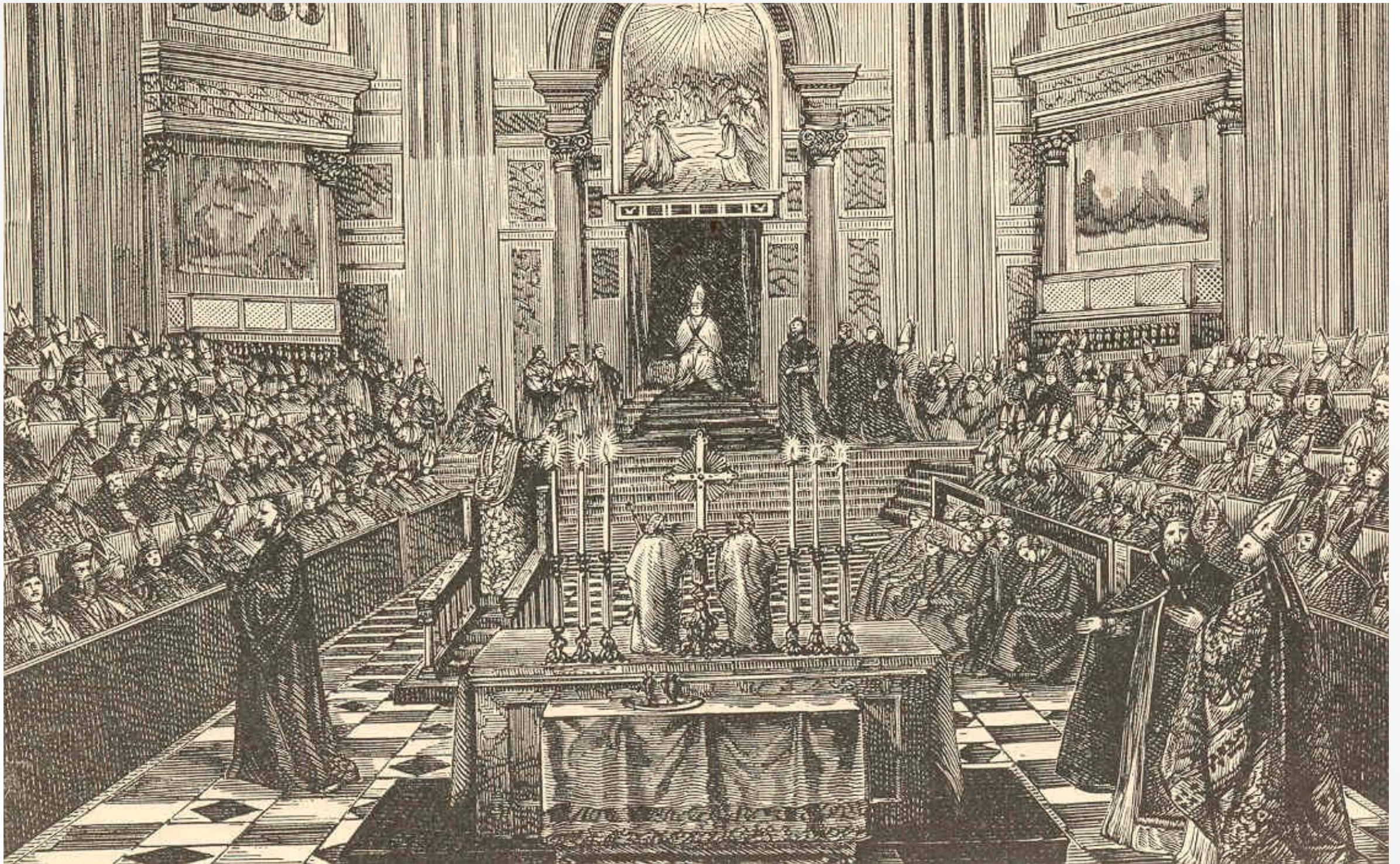
- Newman werd door paus Pius IX uitgenodigd als consultor:
 - ▶ via een brief via Ullathorne op 14 oktober 1868
 - een bijzondere blijk van vertrouwen, na de Rambler-affaire.
 - ▶ ging niet op deze uitnodiging in
 - wees op zijn leeftijd en gebrek aan ervaring.
 - voelde zich nooit op zijn gemak temidden van zijn kerkelijke oversten.
 - sprak geen enkele vreemde taal behoorlijk, ook niet het kerklatin.
 - voelde hij zich niet thuis bij de scholastieke theologen uit zijn tijd.
 - wist dat hij in gesprekken (i.t.t. in geschriften) geen partij was voor anderen.
 - had een grondige hekel aan vergaderen.
 - mogelijk is de belangrijkste reden dat hij aan het schrijven was aan zijn levensopdracht: de *Grammar of Assent*.
 - hij vreesde na onderbreking niet meer in staat te zijn om dit werk te beëindigen.
 - ▶ ging hij ook niet in op de uitnodigingen van de bisschoppen Félix Dupanloup (Orléans), William Clifford (Clifton) en Brown (Newport) om hun persoonlijke raadgever te zijn.
 - dit verhinderde niet dat zij e.a. Newman vaker consulteerden tijdens het concilie.

Het concilie

Het concilie zelf.

- de gemoederen in Europa raakten steeds meer verhit door deze discussie
 - ▶ toch stond een dogmaverklaring niet op het programma, noch in de uitnodiging van het concilie
- bij de opening van het concilie (8 dec. 1869) vreesden de anti-infallibilisten en inopportunisten voor een aanname door acclamatie
 - ▶ de vrees werd gewekt en gevoed door een artikel in de *La Civiltà Cattolica* van 6 februari 1869.
 - hierop reageerde von Döllinger

Het concilie zelf.

- op 8 december 1869 werd het concilie geopend.
 - ▶ de vrees voor aannname door acclamatie bleek ongegrond.
 - ▶ er waren twee partijen:
 - de meerderheid:
 - o.l.v. von Senestry, Manning, Dechamps, Martin
 - streefde naar een dogmaverklaring, m.n. omdat hun gelovigen het dogma reeds impliciet erkenden
 - verlangde één sterke paus in hun verwarde en door revoluties geteisterde tijd
 - de minderheid:
 - o.l.v. de leek Lord Acton, de Franse bisschop Henry Maret (zonder bisdom) en Karl Joseph von Hefele, bisschop van Rottenburg en priester-kerkhistoricus I. von Döllinger
 - bracht een hele reeks bezwaren naar voren
 - de historische moeilijkheden rond Honorius in 680-681;
 - de vrees voor de uitschakeling van de bisschoppelijke macht (m.n. Ketteler);
 - nieuwe problemen i.v.m. het herstel van de eenheid met het oosten en de protestanten;
 - de bezorgdheid voor een eventueel nieuw schisma,
 - angst voor onfeilbaarheid met terugwerkende kracht voor vroegere pauselijke documenten
 - ▶ tevens dreigde open agressiviteit van staten tegen de R.K. Kerk (m.n. de Verenigde Staten) indien er zo'n ongenueanceerd dogma zou komen.

Het concilie

Newmans zorgen blijven.

- tijdens het concilie (begon op 8 dec. 1869) werden Newmans zorgen steeds groter.
 - ▶ hij twijfelde echter niet aan de goede afloop.
 - ▶ begin 1870 duidelijk dat
 - de liberale partij groter was dan de ultramontane
 - de meeste bisschoppen tot een neutrale middenpartij hoorden
 - ▶ Manning was hard aan het werk om zijn zin door te drijven.

- tijdens het werk aan het schema “*De doctrina Catholica*” rustte de meerderheid niet.
 - ▶ dit werd op 24 april 1870 aangenomen als de dogmatische constitutie “*Dei Filius*”
 - ▶ deze handelt over God, de Openbaring en het geloof tegen pantheïsme, materialisme en rationalisme

Het concilie

Verder verloop.

- op 23 en 28 dec. 1869 kwamen de kopstukken van de meerderheid samen
 - ▶ hielden een handtekeningenactie onder de concilievaders
 - ▶ verzamelden 450 handtekeningen
- de minderheid had 136 handtekeningen onder 5 verschillende teksten
 - ▶ koesterde eind februari nog de reële hoop dat de onfeilbaarheid niet op de agenda zou komen
- op 9 februari 1870 sprak de programmadeputatie zich uit voor het opnemen van de vraag naar de onfeilbaarheid op het programma

Het concilie

Verder verloop.

- op 6 maart werd het ontwerp van het schema “*De Infallibilitate Romani Pontificis*” verdeeld
 - ▶ deelnemers kregen 10 dagen om opmerkingen naar het secretariaat te sturen
 - ▶ op 27 april werden onder druk van de meerderheid alle andere werkzaamheden opgeschort en voorrang verleend aan de voorgelegde constitutie van 6 maart
 - ▶ op 9 mei was het definitieve ontwerp “de Romano Pontifice” klaar
 - ▶ op 13 mei begonnen de debatten over het schema

- op 15 juni kwam het vierde hoofdstuk -de pauselijke onfeilbaarheid- aan de beurt
 - ▶ op 4 juli trokken alle sprekers die nog op hun beurt wachtten zich terug
 - dit deden ze omwille van de hitte in Rome en
 - omdat alles wat er te zeggen viel toch reeds gezegd was.

Het concilie

Verder verloop.

- ▶ de 'Deputatie voor geloofsvragen' verwerkte de voorstellen over hoofdstukken 4 en 5
- ▶ 11 juli: stemde het concilie over de verbeteringsvoorstellen van de deputatie.
- ▶ 13 juli: provisorische stemming over de constitutie in haar geheel;
 - van de 601 aanwezige vaders antwoordden er
 - 401 'placet',
 - 82 'non placet'
 - 62 'placet iuxta modum'
- ▶ 16 juli: stemming over de laatste verbeteringsvoorstellen.
- ▶ 18 juli: (4de plechtige zitting) tijdens een vreselijk onweer stemming over de constitutie "*Pastor Aeternus*".
 - een zestigtal vaders van de minderheid hadden uit protest en om niet "neen" te moeten zeggen Rome verlaten, zo telde men 535 maal "placet" en 2 maal "non placet".
 - het dogma werd gedefinieerd één dag voor Frankrijk aan Pruisen de oorlog verklaarde.

Het concilie

Newmans zorg

- einde januari 1870 (tijdens concilie) deelde bisschop Ullathorne (Birmingham) vanuit Rome zijn zorgen met Newman.
- ▶ Newman formuleerde zijn eigen zorgen omtrent de verdedigbaarheid van het dogma vanuit de historische feiten in een persoonlijke antwoord op 28 januari 1870:
 - “When has definition of doctrine de fide been a luxury of devotion and not a stern painful necessity? Why should an **aggressive and insolent faction** be allowed to make the hearts of the just to mourn whom the Lord hath not made sorrowful?”

William Bernard Ullathorne (1806-1889)

Het concilie

Newmans zorg

- midden maart 1870 werd een verslag van deze brief gepubliceerd in de *Standard*.
 - ▶ Newman ontkende aanvankelijk dat hij geschreven had over de ultramontanen als een “aggressive insolent faction”, terwijl hij toegaf hun werkwijze te verafschuwen.
 - ▶ een week later (22 maart 1870) stuurde hij een tweede brief om te bekennen dat hij deze woorden wel degelijk geschreven had, maar ze gemist had bij het lezen van zijn klad.

- de brief raakte op onbekende wijze gepubliceerd en deed veel stof opwaaien, m.n. het citaat:
 - ▶ “*Wanneer is een de fide-dogmaverklaring een luxe-uiting van vroomheid geweest en niet een harde pijnlijke noodzaak?*”

- er kwam een negatieve commentaar op van Dalgairns (Oratorium Londen) in *Le Monde*, die met instemming werd overgenomen door de *Tablet*.

Newmans zorg

- korte tijd later (6 april) stond de hele brief in de kranten. Newman
 - ▶ betreurde niet dat deze brief buiten zijn schuld bekend werd.
 - ▶ betreurde enkel dat de “awful text” uit Mattheüs (18,6) om geen aanstoot te geven aan de “kleinen van Christus” er niet instond.
 - ▶ was bezorgd over de uitwerking van de definitie en het ultramontaanse drijven op (kandidaat-)bekeerlingen in Engeland.
- Newman hoopte dat er geen definitie zou komen.
 - ▶ hij vond het inopportuun, zoals blijkt uit diverse brieven,
 - ▶ maar vertrouwde tegelijk op de H. Geest voor een goede afloop.
 - ▶ hij schreef von Döllinger dat intriges ook bij andere concilies gespeeld hadden en hun gezag niet ondermijnden.
 - de geschiedenis had Newman geleerd dat concilies altijd periodes van grote beproeving zijn en vaak het begin van schisma's en dat toch door dit hele gedoe heen de H. Geest de Kerk leidt tot waar Hij wil.
 - hij was vooral bezorgd dat men te snel ging.
- eind mei 1870 las Newman de canons over de inspiratie van de Schrift, het eerste onderwerp dat het concilie behandeld had en vond er niets in dat hij niet al eerder geloofde.

Het concilie

De definitie

- ▶ na de definitie (18 juli 1870) bleek het dat er niets anders gedefinieerd te zijn dan wat hij zelf altijd al had gehouden.
- ▶ op 23 juli zag Newman de tekst voor het eerst.
- ▶ hij was blij met wat hij las.
 - hij wist aanvankelijk niet of de afkondiging geldig was en hield zijn oordeel in beraad tot eind 1870.
 - het concilie was immers opgeschort tot 11 november.
 - door het begin van de Frans-Pruisische oorlog werd het de facto ontbonden.
- ▶ op 20 september 1870 gaf Pius IX de pauselijke staat (i.c. Rome) over aan de Italiaanse strijdkrachten.
- ▶ in deze tijd gingen er weer geruchten dat Newman anglicaan zou worden.
 - deze waren op niets gebaseerd.

Het concilie

De definitie.

- hij zag dat de facto de gematigde visie van bv. Ryder gedefinieerd was.
 - ▶ de ultramontanen waren teleurgesteld dat de onfeilbaarheid zich niet uitstreekte tot bv. de *Syllabus Errorum*.
 - ▶ Mannings pastorale brief van oktober suggereerde (foutief) dat de pauselijke onfeilbaarheid onbegrensd was.

- ▶ ook von Döllinger hield een overdreven interpretatie en wees daardoor het dogma af.
 - von Döllinger werd door de bisschop van München onder druk gezet om het dogma te aanvaarden.
 - in 1871 ontstond op een congres in München, tegen de uitdrukkelijke wil van Döllinger in (die zich ook nooit zou aansluiten) het schisma van de oud-katholieken.
 - von Döllinger zou uit de Kerk treden.

Het concilie

Pusey en het concilie.

- De oproep voor het concilie was voor Pusey de aanleiding om een correspondentie met Newman aan te gaan.
- Hij probeerde bij het concilie herenigingsvoorstellen... te doen en contacten te leggen via Franse bisschoppen, enz.
- Dit had weinig of geen succes.

Onfeilbaarheid

Andere zaken in deze jaren.

- het verbod om naar de universiteit te gaan was voor de oudste jongens in de oratoriumschool zeer demotiverend,
 - ▶ voor hen waren er toch geen perspectieven.
- Manning was overigens bang voor hoog opgeleide leken.
- op 2 juli 1871 schreef Newman aan zijn zus Jemima dat hij een stuk vioolmuziek met daarop zijn naam en de datum 1817 had gekregen van een vriend van de familie (Mrs. Fox), die het stuk gekocht had op een veiling.
 - ▶ het was bij de openbare verkoop van hun huis in Southampton Street 17 (Londen) in januari 1822 verkocht.
- in 1871 kwamen de bisschoppen weer samen om over het universitair onderwijs te spreken.
 - ▶ Newman wees de uitnodiging om deel te nemen af.

Morgan, Norris, Ryder, Hutton, Neville, ??ling, Bellasis, ?Engleson?, Louis Bellasis

Mills, Newman, St John, ??

Onfeilbaarheid

Andere zaken in deze jaren.

- ▶ in februari 1872 was de tekst van “*Causes of the Rise and Success of Arianism*” klaar.
- ▶ in 1871-1874 is hij m.n. bezig met de revisie en heruitgave van zijn geschriften:
 - o.a. *Tracts Theological and Ecclesiastical*
 - *Discussions and Arguments on Various Subjects*, enz.
- na vijf jaar had hij 23 delen van de uniforme editie van zijn werken klaar.
- ▶ in zijn brieven bleef Newman de onfeilbaarheid uitleggen als een negatieve gift (geen positieve inspiratie) en als gebaseerd op die van de hele Kerk.
 - hij was bedroefd over de toenemende onverschilligheid van een aantal katholieken
 - als tegenmiddel tegen onverschilligheid en ongeloof benadrukte Newman dat men de mensen de persoon van Christus uit de Schrift moest leren kennen, zoals de opmerking van Filippus aan Nathanaël: “*Kom en zie!*”

Onfeilbaarheid

Andere zaken in deze jaren.

- ▶ in 1871 maken Frederick Rogers en Richard W. Church promotie onder Gladstone.
 - Rogers krijgt een zetel in het Hogerhuis (House of Lords) met de titel Lord Blachford
 - Church wordt Dean van St. Paul's.
 - Newman nodigde hen uit naar Birmingham, maar uiteindelijk bezocht hij hen in Londen.

- ▶ in 1872 wordt er een stuk bijgebouwd voor de oratoriumschool.

- ▶ in 1873
 - 24 januari: + zijn vriend Edward Bellasis (1800-1873).
 - 23 april: + Henry Wilberforce.
 - hij was Newmans oudste vriend, degene die in Oriël het dichtst bij hem stond.
 - een week later + Hope-Scott. Deze overlijdens raakten hem.
 - in juli + anglicaanse bisschop Samuel Wilberforce, broer van Henry, bij een val van zijn paard.

 - begin oktober: preekt hij de profetische preek “*The infidelity of the Future*” bij de opening van een nieuw seminarie in Olton, bij Birmingham.

Onfeilbaarheid

De reactie in Engeland op het dogma van 1870.

- Newman had gedacht dat de *Grammar* zijn laatste groot werk zou zijn.
 - ▶ er ontstond weer een situatie waarin hij de pen op moest nemen.
 - ▶ hij had vlak tijd na het concilie de handen vol om vrienden/correspondenten de betekenis van het dogma uit te leggen.
 - ▶ hij veroordeelde von Döllingers en Fr. Hyacinthes vertrek uit de katholieke Kerk.
 - ▶ in 1871-74 wilde hij niet meer schrijven.
 - hij hield zich bezig met de heruitgave van zijn vroeger werk en het ordenen van zijn papieren.
 - *Essays on Miracles*
 - *The Arians*
 - artikels uit de *British Critic*, in: *Essays Critical and Historical*.
 - hij wilde *The Arians* bewerken maar zou daar nooit geen tijd voor vinden.

Onfeilbaarheid

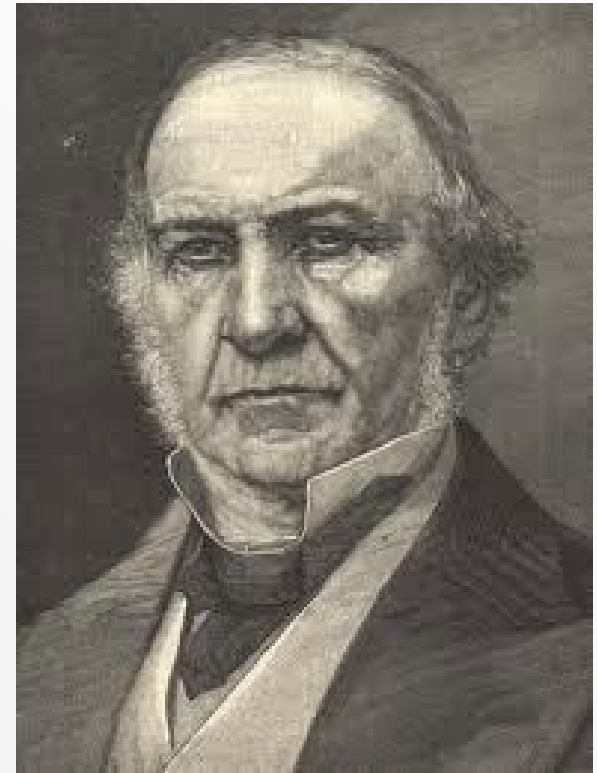
De reactie in Engeland op het dogma van 1870

- Newman, die het dogma altijd al gehouden had, had geen intentie om hierover iets te publiceren (1874)
 - ▶ hij was blij met Josef Fessler's, *Die wahre und die falsche Unfehlbarkeit der Päpste* (Wenen, 1871).
 - Fessler, vanaf 1864 bisschop van St. Polten (bij Wenen), was de secretaris-generaal van het concilie.
 - hij schreef dit werk, met goedkeuring van Rome, tegen een aanval op de pauselijke onfeilbaarheid van een zekere Dr. Schulte, prof. kerkelijk recht in Praag.
 - het werd (uit het Frans) in het Engels vertaald door St John en in jan. 1875 gepubliceerd.
 - Newman maakte er gebruik van in de komende controverse.

Onfeilbaarheid

De controverse met Gladstone.

- sommige ultramontanen, zoals Manning, hielden een brede interpretatie van de pauselijke onfeilbaarheid.
 - ▶ dit blijkt uit zijn pastorale brieven
 - ▶ dit werd vijandig ontvangen in anglicaans Engeland
- in dit klimaat reageert de net-afgetreden premier Gladstone
 - ▶ in okt. 1874 artikel “Ritualism and Ritual” in de *Contemporary Review* over de problemen van het regelen van de rituelen in de staatskerk, beweerde hij over de katholieke Kerk dat
 - “no one can become her convert without renouncing his moral and mental freedom, and placing his civil loyalty and duty and the mercy of another; and when she has equally repuridated modern thought and ancient history.”

William Ewart Gladstone
(1809- 1898)

Onfeilbaarheid

De controverse met Gladstone (2)

- Newman voelde zich geprest om een antwoord te schrijven.
 - ▶ hij zag een mogelijkheid om indirect Mannings extreme standpunten te corrigeren.
 - ▶ Gladstone had aanstoot genomen aan Mannings extreem ultramontaanse artikel uit begin 1874 “Caesarism and Ultramontanism”.

 - ▶ Newmans antwoord wilde echter niet vlotten
 - ▶ op 5 nov. 1874 verscheen Gladstones uitgebreide pamflet tegen de pauselijke onfeilbaarheid: *The Vatican Decrees in their bearing on Civil Allegiance: A Political Expostulation*, waarvan 150.000 exemplaren werden verkocht.
 - redenen voor dit pamflet:
 - Gladstones dacht ten onrechte dat de paus achter de oppositie van de Ierse bisschoppen tegen zijn *Irish University Bill* zat
 - deze werd in maart 1873 niet aangenomen en daardoor viel zijn regering in 1874
 - de markies van (Marquis) Ripon, lid van de regering, werd katholiek op 7 september 1874

Onfeilbaarheid

De controverse met Gladstone (3)

- Gladstones pamflet werd een bestseller
 - ▶ het was een betoog vol frustratie en smaad
 - ▶ hij spon garen van Mannings “Caesarism and Ultramontanism”, waarin deze de tegenstelling tussen paus en keizer erg ver uitwerkte
 - ▶ Gladstone identificeerde de katholieke Kerk met Manning, Ward en Veuillot

- bij loyale katholieken kwam dit boekje van de oud-premier hard aan
 - ▶ zij probeerden tevergeefs de juiste uitleg van het dogma te verspreiden
 - ▶ Newman die de verpersoonlijking was van het antwoord, nl. trouw aan de Kerk, maar geen ultramontaan of extremist, zag zijn kans en opdracht
 - ▶ op 7 november schreef hij Lord Emly dat hij **dit** pamflet wel kon beantwoorden

Onfeilbaarheid

De controverse met Gladstone (4)

- op 22 november 1874 schreef hij de Duke of Norfolk dat hij begonnen is
- op 3 december vroeg hij de Duke (in Rome) toestemming om zijn antwoord in de vorm van een publieke brief aan hem te mogen gieten.
 - ▶ Newman werkte vanaf 23 november ononderbroken aan dit pamflet van 150 bladzijden, zoals in de tijd van de *Apologia*
 - ▶ hij was klaar op 21 december
 - ▶ hij vroeg van zijn vrienden om dit (tot 18 december) sub rosa te houden
 - voorheen had hij nog getwijfeld omdat zijn antwoord minstens impliciet de overdrijvingen en extremismen van *L'Univers* en de *Dublin Review* zou aanklagen
 - tegelijk wist hij dat het nu of nooit was

De controverse met Gladstone.

“Brief aan de hertog van Norfolk” (1875)

- het antwoord verscheen op 14 januari 1875, de dag waarop Gladstone terugtrad als leider van de liberale partij
 - ▶ in de vorm van een publieke brief (150 pagina's) aan de meest vooraanstaande katholieke leek in Engeland: de Hertog van Norfolk
 - ▶ de *Letter to the Duke of Norfolk*
 - legt op magistrale manier het nieuwe dogma uit
 - antwoordt op de aantijging dat katholieken niet tegelijkertijd trouw aan Rome en aan Engeland kunnen zijn.
 - maakt een gang door de geschiedenis en vermijdt moeilijkheden zoals de Honorius-kwestie niet.
 - doet dat door m.n. de **rechten van het geweten uit te werken.**
 - wijst erop dat er geen tegenspraak tussen de Openbaring en het geweten is.
 - Newman besluit zijn uiteenzetting over het geweten met de beroemde zin:
 - “Mocht ik verplicht zijn tijdens een heildronk over mijn godsdienst te spreken (wat wel helemaal niet op zijn plaats zou zijn), dan zou ik, als u het verlangt, wel bereid zijn mijn glas te heffen op de paus, -maar eerst op het geweten, daarna op de paus”.

De controverse met Gladstone.

“Brief aan de hertog van Norfolk” (1875). (3)

- de brief werd door vrijwel iedereen erg geapprecieerd,
 - ▶ zelfs door Gladstone zelf
 - ▶ en zelfs door Ward in de *Dublin Review*
 - ▶ na deze tijd werd de verhouding met Ward weer hartelijk.

- ▶ heel wat bisschoppen betuigden hun steun en dankbaarheid
- ▶ Newman werd bedolven onder lovende brieven
- ▶ zelfs Cullen in Ierland, van wie Newman niets meer gehoord had na 1862, preees Newman in een pastorale brief die in heel Ierland voorgelezen werd in de kerken.

- ▶ het succes van de *Letter to the Duke of Norfolk* verraste Newman.
- ▶ Gladstone zelf bedankte Newman reeds op 15 en 17 januari 1875.

De controverse met Gladstone.

“Brief aan de hertog van Norfolk” (1875).

- het klimaat in Engeland veranderde op slag.
 - ▶ men was trots op Newmans uitleg.
 - ▶ Newman besloot om het genoemde werk van Mgr. Fessler, dat hij ook zelf gebruikt had uit te geven om het zo toegankelijk te maken voor het Engelse publiek
 - de vertaling ervan uit het Frans was het laatste werk van Ambrose St John
- enkele dagen na de publicatie stierf Charles Kingsley, tegen wie Newman overigens nooit ressentiment gevoeld had
- op 15 maart 1875 werd Manning kardinaal
- in de toekomst zou Newman de beste contacten met Gladstone hebben

Letter to the Duke of Norfolk

- Hier ter illustratie de inhoudsopgave
 - ▶ 1. Introductory Remarks.
 - ▶ 2. The Ancient Church.
 - ▶ 3. The Papal Church.
 - ▶ 4. Divided Allegiance.
 - ▶ 5. Conscience.
 - ▶ 6. The Encyclical of 1864. (= Quanta Cura)
 - ▶ 7. The Syllabus. (= Syllabus Errorum)
 - ▶ 8. The Vatican Council.
 - ▶ 9. The Vatican Definition.
 - ▶ 10. Conclusion.

Einde